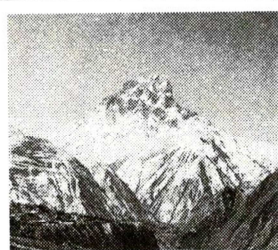

Чехи Гъалибвили 70 йис!

Газет 2001-йисан
поябрилай акъатзава

Эренлардин сес

РД - дин Докъузпара райондин общественно - политический газет.
Общественно-политическая газета Докъузпаринского района РД.

№18 (688) 6 - Май, Арбе, 2015 - йис. Къимет "зур йис"-145 манат.

“Докъузпара район” МО-дин къил К. С. Абасован ТЕБРИК

Играми Ватандин Чехи даяедин ветеранар, фронтдин дагу пата зегъмет члугурбур ва санлай вири районгълир! За Квез Чехи Гъалибвили 70 йис тамам хъунин зурба сувар риклн сидкъидай мубаракзава! Чехи гъалибвал... алак чи Ватандин вири миллетрин дуствили ва алахъунрин пай ква.

Анжах даяедин сифте йисуз Докъузпара райондин зегъметкешри уълкведин оборонадин фондуниз 1700 хъишк, 10500 кило сар, 17 агъзурни 257 кило як, 380 кило члем рекъе туна. Хирер хъанвай аскерриз куъмек яз, къилди 31 тонн як, 547 кило члем, 365 кило ниси рекъе туна. Чи дишегълири 37 агъзур жуът бегълеяр, 42 агъзур жуът сун гуълуътар, къилдин ксари Оборонадин фондуниз пулар яна, заемар кхъена. А такъатри цийи танковый колонная, авиаэскадрильяяр арадал гъуниз куъмекна. Къурушви Агъабег Уружева фронтдиз 854 балклан рекъе туна, къилдин ксари танкарин

аксина сенгерар къадай хандаклар эгъуина. Тарихдин метлеб авай гъалибвилик чи районгълири къетлен пай кутуна, тахминан 3000 докъузпаравидиз цун ва ялавдин юкъва иштиракдай несибдин пай акъатна. Абурукай 1800 касди чпин чанар Ватандин азадвал хуън патал къурбандна.

Чи район-эгълирикай сад, вичин ери-бине Каракуъредай тир Мирзе Велиев Советрин Союздин

Игит лагъай дережалу тиварциз лайхлу хъана. Дагъустандай хъай тек ва сифтегъан комдив Х.Д. Заманов хътин къегъал хва, чи районгълин хъунал дамахиз жада. Итимдиз тешпигъ дишегълидин Х. Эмирсултановадин, Э. Амирагъмедован, Мискискарин хуърай тир, Баркалладин сад ва къвед лагъай дережадин орденриз лайхлу хъайн кавалериядин взводдин командир М. Мурсалован, ва стрелковый батальондин командир, оперуполномоченный ОКР

«Смерш» А. Гъасанбалаеван, чехи женгерин иштиракчи Я. Залован, Миграгърин хуърай тир, даяедин йисара комбат хъайн М. Саидован, текиви Серкер Мингъажеван, къалажухви С. Агъабалаеван ва маса рухвайрин ва рушарин женгерин лайхлувилерни тимил туш. За Квез виридаз Чехи Гъалибвили суварин 70 йисан юбилей риклн сидкъидай мубаракзава! Къуй дуньяда ислягъвал, Квехъни руъгъдин винизвал, чандин сагъвилер ва шадвилер хъурай!

Ивидалди кхъей 1941-1945 - йисар

«Дуьньядин тарихда кьейднавай 1941-1945-йисарин Ватандин Чехи даяедин вахъияр гележгедин неслиривай садрани рикелай ракъуриз ва алатзавай йисаривай-вахтаривайни муьтлуьгъариз тежедайбур я».
(Э.Гъажбеков)

1933-йисуз Германиядин гькумдин кьилиз атай вагъши Гитлеран фикир, вири дуьнья вичин гьилиз кьачун хъана. Адан кьилин мурал-метлеб сифте СССР, ахпа вири дуьнья русвагъна, вичиз муьтлуьгъарун тир. Ихътин «вагъшидин» план кьиле гъатай Гитлера 1940-йисан июлдиз Германиядин Генштабда СССР-дин уьлкведат гьужумунин кьилин план гъазуриз башламишна. А кьилин пландиз «план Барбаросса» твар гана. Германиядин фашизмдин Вермахтди гъазурнавай кьилин план, са гъвечли муьгълетда, «цайлапандин даяедалди» СССР-дин уьлкве муьтлуьгъарун, гъвечли аялрин, дигегълийрин винел лап пис зулумкарвилер, писликвилер тухун ва урусатдин миллетар лугъилиз элкьуьруниз талукъарнавайди тир.

Барбароссан пландин гьуьгъуьналаз мад «план Ост» (140 млн. кас урусар, украинвияр, белорусар, полякар тергунин метлебдин), Къавкъаздал агъавал авунин «план Эдельвейс» операцияр гъазурнавай. Гъа икI, 1941-йисан 22-июндин гъяддин йикъан экуьнах лап фад, уьлкведин агъалияр ширин ахварик квай береда, СССР-дин сергъятрал фашистрин Германиядин кьушунар тепилмиш хъана. Са

гъвечли мудатда СССР-дин уьлкве табий ийиз клан хъайи Гитлера, чи уьлкведин чилин, гъуьлерин ва цавун сергъятриз, лугъуз тежедай хътин кьуватлу, сад лагъай дережадин даяедин техникадалди таъминарнавай, кьушунар чIугуна.

Гъа икI, Виридуьнядин кьвед лагъай даяедин цай башламишна. 1943-йисуз Сталинграддин сергъятра кьиле фейи даяеда есирвиле гъатай немсерин фельдмаршал Ф.Паулюсан ихтилатдай малум хъайивал, вагъши Гитлеран фикирда сифте Москва, Ленинград, Украина, ахпа нафтIадин ва маса металлрин мяденралди девлетлу Кеферпатан Къавкъаз кьун авай.

1941-йисан 11-июндиз Гитлера Вермахтдин вилик эцигнавай №32 директивадай тестикь тирвал, Къавкъаз кьунин шандин кьетIен фикир Дагъустан даяедин майдандиз элкьуьрун тир. Вучиз лагъайтIа, Кьилин Къавкъаздин дагъларин ширгъининни Каспи гьуьлуьн арада авай гъвечли Дагъустан, душмандин вилик квай РагъэкъечIдай патан уьлквейрал гьужумдай рекъел акъвазнавай. Душмандиз Дагъустан даяедин плацдармдиз (даяедин майдан) элкьуьрна, Махачкъала шегъерда Каспи гьуьлел агъавал ийидай, даяедин базаяр тешкилайдала кьулуьх, нафтIадин мяденралди

девлетлу Азербайджан ва РагъэкъечIдай патан уьлквейар галайвал даяедин кьушунар чIугъаз кланзавай. А вахтунда Германиядиз, Италиядин, Румыниядин, Венгриядин, Финляндиядин ва пехъи хъанвай, даяе тухун кардай еке тежриба авай, кьизгъин женгер кьиле физвай 1941-йисуз СССР-дал гьужумун фикирда аваз, Забайкалидин сергъятриз «Кантокуэн» план туькIуьрна мукъва хъанвай, кьурамадин кьушунрин миллион аскердикай ибарат тир, «Квантун» тIвар алай армия гъазурнавай Япониядини куьмек гузвай. Эдельвейс план кардик кутунвай душманди 1941-1942-йисара кьенепатан Дагъустандин даяедин кьушунар зайифарун патал, немсери диверсиядин кIвалахрихъ галаз вердипарнавай десант вегъенвай. Абуьр терг авун патал дагъвийри 2 агъзурдалаь виниз аскерар гъазурнавай. 1942-йисан 5-ноябрдиз Докъузпара ва Кьурагъ районрин сергъятрай экли хъанвай Кетин дагъдин хуруз гадарнавай немсерин диверсиядин аскеррин дестедихъ галаз кьиле фейи кьизгъин женгера душман кьирмишдай дестедин командир, лезги хва Абдулмуьмин Гъадисов телеф хъана. Кьегъалвилелди Ватан патал чан гайи ва Игитвилин дережадиз лайихлу хъайи рухъаяр чи лезги миллетдихъ тIимил авач. Абурун жергеда кьурушви генерал-майор Якъуб Кьулиев, Каракуьредин хуьрия тир Мирза Велиев, ахпегъви Валентин Эмиров, кьурагъвияр Араз Алиев ва Эсед Салихов, хиниви Гасрет Алиев ава. Даяедин женгерин чIехи наградайриз лайихлу хъайибурун жергеда усугъчайви комдив-полковник Х.Д.Заманов, миграгъви-капитан М.С.Саидов, миграгъви-капитан Кельбихан Раджабов, текиви-Серкер Мингъажев уьмуьрдин юлдашар Ханбике ва

Эмирсултан Амирагмедовар, мискисви - полковник Агъабек Агаарский, мискисви-стлейгенант Алигъайдар Гъасанбалаев, мискисви-Нуруллагъ Гъасангъасев, кьурушви-сапер Даниял Гъафизов, фронтдин далу пата зегъмет кьачуниз килигна Социализмдин Зегъметдин Игит тIвар кьанамипай кьурушви Агъабек Уруджев, кривияр-разведчик Сейфеддин Абдулкеримов, разведчик Абдурашид Наврузов, кавалерист Гъажи Магъмудов, Берлиндал пайдах гъаз фейибурун дестедик хъайи Рустам Рустамов, танкист Алисуман Шерифов, кьалажухви-

Султангъамид Агъабалаев ва масабур ава.

1418 юкьуз Москвадин, Ленинграддин, Сталинграддин, Къавказдин, Днепрдин Курскдин, Харьковдин, Одессадин, Крымдин, Смоленскдин, Висло-Одердин, Будапештдин, Монголиядин, Кенигсбергдин, Берлиндин уьрушпа киле фейи Ватандин Чехи даяедин кьизгъин женгера, чи уьлкведин халкьарихъ галаз сад яз, 3000-ав агакьна докьузпаравийри, лугъуз тежедай кьуватар авай душмандин винел Чехи Гъалибвал кьазанмишуник еке пай кутуна. Абурукай 2000 касдив агакьна,

элкьвена хтанач. Ватан патал миллионралди чанар кьурбандна, 1945-йисан 8-майдиз СССР-дин уьлкведин баркаллу, кьегъал рухвайри ва рушари немсерин душмандив рейгуз туна. Гъа и йисан 2-сентябрдиз Япониядин Квантун армияни кукIварна, Виридуьньядин кьвед лагъай даяедал эхир эцигна, Чехи Гъалибвал кьазанмишна. Ватан патал чан гайи баркаллу рухвайрин ва рушарин экуь кьамат гъамишалуьт яз чи виридан рикIера амуькла.

Эдуард ГЪАЖИБЕКОВ

Дяведин йисарин хуьруьн майишат

Дяведин шартIара хуьруьн майишат вилик тухун патал фронтдин далу пата амуькай дишегълийри, жегъилри, агъсакълри кьиметдай ават тийидай роль кьугъвана. Дишегълийр тракториствилин комбайнервилин пешеар кьачудай курсариз фена. 1941-йисуз колхозра (Дагъустандин) 140 агъзур дишегълиди кIвалахзавай. Абуру чубанар ва серкерар яз хпер хуьзвай, ятахар эцигзавай, сар

твазвай, векьер язавай, малар хуьзвай, фуарадал гъизвай. Дяведин йисара Дагъустандин колхозри ва совхозри Яру кьушун патал 129500000 фу рекъе туна. Гьукуматдиз 332 тонн ягълу, 134 тонн ниси, 4780 тонн сар, 135000 хъицикь, 15,5 миллион кака маса гана. Дяведин сифтегъан йисуз Докъузпара райондин зегъметкеш агъалийри уьлкведин оборонадин Фондуниз 85 агъзур литр нек, 110 тонн як, 1,5 тонн цурурнавай чIем

ва маса суьрсет ракъурна. Колхозчийрин жергеийраини дяведиз фейибурун кьадар кьвердавай гъаф жез хъана. Дяведин йисара са кьурушвийри Гьукуматдиз 640 тонн як, 520 тонн сар, 97 тонн чIем, 220 тонн ниси гана. К. Марксан тIварунихъ галай колхозди оборонадин Фондуниз 305000 манат пул, Тельманан тIварунихъ галай колхозди 142 агъзур манат пулар яна...

Шагъбала ШАГЪБАЛАЕВ

Чехи Гъалибвили 70 йис

Гъалибвили кьурушвийри кутур пай

(Дяведин очерк)

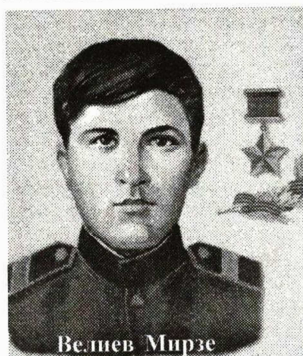
Чи Ватандин халкьари фашистрин Германиядин винел Чехи гъалибвал кьазанмишайдалай инихъ 70 йис алатзава. Дагъустандай Советрин Армиядин жергеийриз гьугъуьлувиелди 120 агъзур итим ва 2 агъзур дишегъли фена. Анжах са Кьурушдилай фронтдиз фейибурун кьадар 570 кас я. Дяведин йисара ягъунрин чуьлера ва госпиталра 325 кас кьена, 70 кьегъал гел галачиз квахъна. Элкъвена кIвализ тахтайбурун кьадар - 395 инсан.

Кьурушвийрикай вири женгерин, вири участокрин иштиракцияр хъана жеди?! Москва

пегъер душмандикай хуьлайла, Агъмедов Ибрагъима, Ламазов Сефербега, Ферзалиев Саидалиди, Мамедов Къариба чпин чанар кьурбандна. 1943-йисан 2-февралдиз Сталинграддин ягъунар эхирдал атана. Гъа и юкьуз Кьурушдилай тир Алиев Мисенифа, Велибеков Мусадичпин уьмуьрдилай гъил кьачуна. Сталинград патал киле фейи женгера Абдуллаев Закир, Багъиров Агъабег, Мамедов Хаспулат, Хидиров Магъмуд вафат хъана. Кеферпатан Кавказда, Дагъустандин варарив дяведин пай агатайла, хайи Ватан патал Агъмедов Къагъримана,

Гъажибалаев Шагъбалади, Мирзоев Малика, Къагъриманов Гъажиди, Хидиров Эллезиди чпин чанар кьурбанд авуналди, душмандин рехъ атлана.

Кьурушвийри Гъафизов Даниялал такабурулу гьиссералди дамахзава. И викигъз аскер, дагъви са шумудра немсерин есирда гъатайла, кьахмахрай катна, Украинадин немсери кьунвай территорияда, ада партизанрин гьерекастрик кьил кутуна. Саперный батальондин аскердин кьве кIвачини

Советрин Союздин Игит,
Каракюре хуър.

Генерал-майор, кавдивизиядин
ком. Куруш хуър.

Заманов Хаирбег, полковник,
тфенгчи аскерин дивизиядин ком.
Усугчай хуър.

хкатна. Мересьеван кысметдиз тешиг авай уьмуьр хьайи ам Кьурушдал хтана. Ада акьалтзавай несилдиз ватанпересвилин ва миллетпересвилин чешнедин тербия ганай. Кьурушвийри Япониядин кьудратлу Квантунский армиядин аксина женгер тухвана. Маньчжурияда кьегьалвилер кьалурай Алхасов Нагьмет, Алиев Зейналабди, Байрамов Аслан, Велиметов Сефтер, Эльдеров Загьир гьалибвал гваз ватандиз хтана. ИкI японрин милитаризм терг авуналди советрин Яракьлу кьуватри дуьньядин кьвед лагьай дяве акьалтларунал гьана.

Докузпара райондин (РК ВКП (б) –дин военный отделдин зеведиш Назирметова) 1943- йисан 14-мартдиз Дагьустандин партиядин обкомдиз рекье тур докладдин Чарче кьейднава: «Чи райондин зегьметчийри уьлкведин

оборонадин Фондуниз, хер алай аскерриз, офицерриз, политработникриз ва санлай Яру Армиядиз: имам Шамилан Тварунихъ галай танкарин колонна туькьуьрун патал 578464 манат; В. Эмирован тварунихъ галай авиаэскадрилья арадал гьун патал - 658000 манат; «Дагьустандин жегьил пионер» тIвар алай бронепоезд туькьуьрун патал 60000 манат, М. Гьажиеван тIварунихъ галай бронепоезд эцигуниз 26000 манат рекье тунва. Пулдин такьатар кIватIдайла, Вердиханов Эрзиман (105000 манат), Гьажикьулиев Нажмудин (103000 манат), Кельбиханов Юсуф (32000 манат), Кьараханов Сефербег (30000 манат), Даштиев Зульфийкар (16000 манат) тафаватлу хьана.

Дагьви дишегьлийри чпин гьилиралди хтана 89000 жуьт сун гуьлуьтар ва элжекар фронтдиз

реке туна». Кьурушрин дишегьлийри дяведин йисара чубанар яз кIвалахна. Османова Кьизбеса, Пиримова Тамама, Тимурова Гьажиханума ва масабур гьар виш хпен кьилиз 130 кIел кьачуна, саламатдиз хвена. Агьабег Уружева, рамагбан яз, фронтдиз 854 дяведин шартIариз дурум гудай балкIанар рекье туна. Адан лайихлувилер Ватанди «Социализмдин зегьметдин Игит» тIвар гуналди кьейднай. Чехи Гьалибвал арадал гьунин кардиз шерик хьайи 358 кьурушвидин зегьмет советрин Гьукуматди медалралди кьейднай. Абурун жергеда колхозчийр, чубанар, дояркаяр ва маса пешейрин несияр авай.

Шагьбала ШАГЬБАЛАЕВ

Чехи Гьалибвилик - кировийрин пай

Ватандин Чехи дяведин йисара Яру Армиядин жергейриз 300 касдиз эвер гана. 121 касди Ватандин азадвал хуьн патал чпин чанар кьурбандна. Гел галачиз квахьайбурун сиягьдани 19-лай виниз ксар ава. Далу патан фронтда амукьай дишегьлийри, кьужайри Яру кьушундин аскерар чими пек - парталралди, чпин сивихьай атIай ем-суьрсетдалди, продуктралди таъминариз хьана. Элифханова

Суьрмеди, Шихкеримова Шагьперили, Мамерзаева Баледа ва масабур чумахъ гьиле кьуна, суьруьяр артмишна, гьар виш хипен кьилиз 110-115 кIел кьачуна, гьар са лапагдилай 3,8кг. сар твана.

Дагьустандин дишегьлийрикай сифте яз гуьгуьлуьвилелди военкоматдиз арза гана, фронтдиз фейиди Эмирсултанова Ханбике Наврузовна я. Женгинин

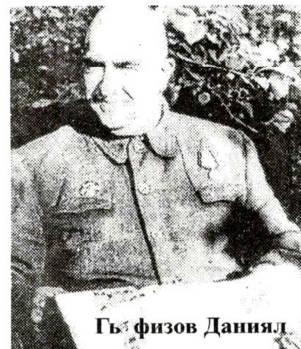
лайихлувилерай, кьалурай дирибашвилай Мирзе Девлетович Велиев Советрин Союздин Игит лагьай кьакьан тIварцIиз лайихлу хьана. Ремиханов Жамалдина, Мирагьмедов Эмирсултана Ленинград цIун гьалкьадай ахкьудунин женгера иштиракна. Полкунин разведчик хьайи

Агаберски Агабек

Гвардин полковник,
Мискискар хуър.

Эмирсултанова Ханбике

Блокадница Ленинграда, Усугчай
хуър.

Гъфизов Даниял

“Лезги Мересьев”, саперный
баталь. ряд. Къуруш хуър.

Абдулкеримов Сейфединан лайихлувилер кьве «Яру гьед» орденралди, Баркалладин пуд лагъай дережадин ордендалди ва хейлин медалралди кьейдна. Дяве башламишай вахтунда аскервиле кьуллугъзавай Гъажи Магъмудов, 1418 йикъан цаярай экечІна, къакъан дережадин хейлип наградаириз лайихлу хъана. Рустамов Рустам Рейхстагдин кукІвал гъалибвиле пайдах хкажиз

гьерекатдик хъайибурун жергела хъана. Исабеков Рамазана дяведин стратегиядин рекъай еке хийир авай муьгъ хъиткинарна, душманрин гьерекат акъвазарна. Адан кьегъалвални Советрин Союздин Игит тІвар гуниз барабарди тир...

Фронтдиз тІуьналди суьрсет гунай Каракуьредин С. Кирован тІварунихъ галай колхоз Яру пайдахдиз лайихлу хъанай. Стрелковый дивизиядин командир,

полковник Х. Заманов А. Невскийдин, В. Суворован, М. Кутузован ва маса орденриз лайихлу хъана. Гъ. Магъмудован, А. Абдурашидован, ва цудралди масабурун женгерин лайихлувилерни орденралди ва медалралди кьейдна.

Шагъбала ШАГЪБАЛАЕВ

Чехи Гъалибвилик - мискискавийрин пай...

Ватандин Чехи дяведин йисара Докъузпара райондин хуьрерин вири жемятри хъиз, Мискискарин хуьруьн жемятдини ватан душмандикай хуьник чпин пай кутуна. И хуьрай яш къабил хъанвай, гъиле яракъ къаз жадай эркекар фронтдиз физ эгечІна.

1941- йисалай 1945- йисалди хуьрай 500-дав агакъна хизан кутунвай, хизанар кутаз тахъанвай жегъил итимар, чІехи хизанрин сагъибар хайи хуьруьн ерийривай чара хъана, дяведиз рекъе гъатна. Залан къисметди абур Украинадиз, Белоруссиядиз, Крымдиз, Ленинграддиз гъар-сад чІехи Ватандин са пилезакъудна. Ватан хуьнин къаст рикІе авай дагъви рухвайри чпин чандин гъайиф

татана, къагъалвилер къалурна, абур баркаллувиле тІварариз ва чІехи наградаириз лайихлу хъана. Абурун жергейра чІехи наградаирин сагъибар тир Гъасанбалаев Алигъайдар, Агъмедов Мирзали, Гъасанагъаев Нуруллагъ, Асадов Алисултан, Гъасанагъаев Велегъа, Нуьгъбалаев Нуьгъбала, Гъасанагъаев Агъаси ава.

Александр Путерброта кхъенвай «Вести с войны» ктабда цин кІаникай физвай гимидин матрос Мамед Мурсалован кьегъалвилер къалурнава. Гимидин командир Иван Алексеевичан уьмуьрдин юлдаш Лидия Александровнадини М. Мурсалован кайвани Зарбаф Вагъабовнадин дуствал яргъал

вахтуналди хуьзвай. Гъайиф абур кье чи арада амач.

Ватан хуьз фейи муькуь мискисвийрини ажузвал хиве къунач. Гъафбуру чпин чанар Ватан патал къурбанд авуна. Амма итимар дяведин цаяриз рекъе тунвай Мискискарин хуьруьн дигегъилийрини вири гужар чпин хивез къачуна. Абурун хиве къулуь аялар авай хизанар хуьн, колхоздин чуьлдин кІвалахар авун, фронтдиз суьрсет рекъе тун гъатнавай. Югъ-къандавай Ватан дяведин агъур азабри бамишзавай: фронтдай стхадин, гъуьлуьн, хчин

Абдулкеримов Сейфедин

Разведчик, стар. сержант,
Каракуьре хуьр.

Гъасанболазев Алимхантар

Тфенгчи аскеррин комбат, лейт.
Мискискар хуьр.

Санлов М.

Капитан, Миграгъ хуьр.

«похоронкаяр» хквезвай хуьруьн дишегълийри ажузвал къалурнач. Абуру чпин ирс къисметдал гъалтнавай залан буржияр намусдивди къилиз акъудна. Фронгдиз куьмек паталаяк, гъери, сар, элжекар, гуьлуьтар, пек-

партал ракъурна ва буба къилел алачир етимар Чехи авуна.

Мискискарин хуьрйя Ватандин Чехи дяведиз фейи 330 аскердикай, 196 касди чпин чанар Ватан патал къурбацна. Дяведилай гуьгъуьниз къисметди са бязибуруз

хуьруьз хкведай мумкинвал гана. Абуру чкъанвай халкъдин майишат къвачел ахкъалдарна... Къуй чи Ватандин къилел гъамишалуьгъ ислягъилин пайдахди лув гурай!

Бренбег АБДУЛАЕВ

Гъалибвилик усугъчайвири кутур пай

1941 – йисан 22 – июндиз фашистрин Германияди арада авай ислягъилин икърар чIурна чи уьлкведал гъужумна. Гъа икI Ватандин Чехи дяве башламишна. Фашистри чпин вилик немсерин агъавал гъатта Кавказдал къван къуватда твада лагъана макъсад эцигнавай.

Дяве башламишай вахтунда Кавказдин халкъари, кхиле урус халкъ аваз, Ватан хуьз экъечIна. Заводра ва фабрика недай-хъвадай шейэрин еринда автоматар, минометар, гранатар, патронар ийиз хъана, дяведин техника рас хъийизвай.

Душмандал гъалибвал къачунин азадвиле дяведа гъаф докъузпаравийри чпин къегъалвал къалурна. Къенин макъалада заз Усугъчай хуьруьн фронтовикрикай рахаз кIанзава. Абурукай сад лагъайди Хаирбег Заманов я. Ада вичин рехъ адетдин аскердилай полковникдал къван тухвана. Дагъустанви-военачальникрикай

ам, Ватандин Чехи дяведин йисара тфенгчи аскеррин дивизиядиз регъбервал гайи тек сад тир. Дяведа хъайи агалкъунриз килигна Х. Замановаз Ватанди Ленинан орден, Яру Пайдахдин къуд орден, III дережадин Суворован, Александр Невскидин, I дережадин Ватандин дяведин орденар, Яру Гъетрен ва масабур пишкешнава. Адаз дяведин юлдаши «Багратион» лагъана тIвар ганвай.

Дяведин шаяра иштиракайбурун жергейра, вилегъ дагъви руш Ханбике Эмирсултановани авай. 1942 – йисуз комсомолка Х. Эмирсултанова Дербентдин педагогикадин училищедин амай юлдашихъ галаз гуьгъуьллудаказ фронтдиз фена. Грозный шегъердай Х. Эмирсултанова къисметди Сталинграддиз акъудна. Ина ада ПВО-дин связистка яз, штабрин арада ва Москвадихъ галаз телефондин алакъа хуьзвай. Ватан патал дагъви руша, итимрихъ галаз

санал кашни-мекъ эхна, азиятриз яб тагана, фашистриз акси яз дяве тухвана. Сталинградда ва маса фронтра хъайи Ханбике Эмирсултановадин агалкъунар Ватандин дяведин I дережадин орденралди, Яру Гъетрелди ва маса дяведин медалралди къейдна.

Ватандин Чехи дяведа Усугъчайдилай гъафбуру иштиракна, чпин къегъалвал, итимвал ва жуьретлувал къалурна, Ватан душмандин пацукай хкудна, фашистрин чапхунчийриз ягъун къуна. Абурукай са къадарбур агъадихъ гала: Амирахмедов Эмирсултан, Асанбеков Къазибег, Гъафуров Шагъпеленг, Мирзабеков Велибег, Исмаилов Абукур, Мирзабеков Балабег, Арабов Якуьб, Исламов Ислам, Мусаев Сейфедин, Султанов Мугъул, Таилов Далашбала, Савашев Керим, Омаров Рамазан, Чигалиев Жамалдин, Шихов Фейзуллагъ ва мсб.

Али-Буба ЭМИРСУЛТАНОВ

Наврумов Абдурашид

Уужев Агъабег

Магъмудов Гъажби

Ротадин командир, Каракуьре хуьр.
Соцзеьметдин Игит, Къуруш хуьр.
(Далу патан фронтдин зарбачи)

Зам комвзвода, Каракуьре хуьр.

Гъалибвилик миграгъвийри кутур пай

1941-йисан гатуз Советрин Ватандал фашистрин Германияди хабарсуз гъужумайла, душмандин хура акъвазун патал Миграгътай 335 къегъал хва фена: абурукай Чехи паюни, чеб гуьгъуллулаказ физва, лагъана, арзаяр кхъенай. Хуьре итимрин чкадал къужаярни дишегълияр ва чиг жегъилар амукъна.

Абуру, Советрин Союздин вири агъалийри хъиз, Коммунистрин партиядин ва Советрин гъукуматдин эвер гунар: «Вири душман кукIварун патал!» «Вири фронт патал!» ва «Чи кар гъахълуди я, чун гъалиб жада!» мецел алаз, югъ-йиф лугъун тавуна, зегъмет чIугуна: фронтдиз датIана недай – хъвадай затIаралди, чими парталралди ва пулдалди куьмекар гана. Гъар йисуз са миллион манатдилай гзаф кьиметдин заемар кхъена. Чпин сивихъай атIана, йиса 200 посылка ракъурна.

1942-йисан сентябрь ва октябрь варцара Дагъустандин Огни шегъердин патав душмандиз акси сенгерар къун патал 90

миграгъви дишегълиди ва итимди зегъмет чIугуна. Абурун арада Абдуллагъ Саркаров, Сабир Агъаметов ва масабур авай. Фронтдиз еке куьмекар Миграгърин Ворошилован тIварунихъ галай колхозди гана: гъар йисуз 100 лапаг, техил, сар, чIем, ниси ва вирт ракъурна.

Колхоздин правленидин председатель Абдулминов Гъаниди оборонадин фондуниз 25 агъзур манат гана. Ада регъбервал гузвай колхозди 1942-йисуз 670 гектарда тумар цана. ИкI гъар йисуз. Миграгърин колхоз районда кIевенкIевчибурукай сад тир. Колхозди фронтда авай аскеррин хизанарни рикIелай ракъурнач-абуруз гъар йисуз техил, векьер, купIар ва маса затIар гана.

И вири агалкъунрай 1945-йисуз Дагъустандин Верховный Советдин Президиумди Миграгърин колхоздиз Гъуьрметдин грамота гана. Миграгърин школадин муаллимри пулар кIватIна, Докъузпара райондин патай «Халкъдин муаллим» тIвар алай

танк туькIуьруник чпин Чехи пайни кутуна. Миграгъвийриз фронтдихъ галаз снх алакъяар авай: датIана чарар кхъизвай, посылкаяр ракъурзавай, радиодиз яб гузвай, газетар кIелзавай...Аллагъдиз дуьаярзавай. Бес гъар са кIвалай сад-къве къегъал даяедин цIа авай эхир. Бязи хизанрай къвед-пуд итимни фенвай: Авадановрин хизандай Исакъни Якуьб, Адиеврин хизандай- Азетуллагъни, Назимни Нажмудин, Алирзаеврин хизандай- Дадашни Къардаш... Адигуьзеловрин хизандай пуд къегъал... Хуьруьз аскеррин патай жуьреба-жуьре чарар хкъезвай: шад хабарар авайбур, пашман ва къариба хабарар авайбур...

Гзаф миграгъвийрикай фронтда офицерар, командирар, разведчикар хъанвай. Жегъил командиррикай Алирзаев Дадашанни Алирзаев Къардашан тIварар къаз жада. ЧIехи стха старший лейтенант, гъвечи стха

Капитан, Миграгъ хуър.

Мингъажев Серкер, гвардин майор, Текипиркент хуър.

Разведчик, Миграгъ хуър.

лейтенант, къведни командирар... Дадаш «Яру гъед» орденриз лайхлу хъана... Къве стхани къизгъин женгера нигтивилелди телеф хъана. («Лезги газет», 1995-йисан 28-апрель). Миграгъиз Члуав телер гзаф хтана. «Куъ хва (стха) къегъалвилелди телеф хъана...» гафар кхъенвай къара телер тестикъ тахъай бахтлу дуъшуушарни хъана. Абудуллаев Мевлидан патахъай Члуав хабар хтайла, Фатума дилелди хур гатанай... Амма... 1946-йисуз хурал 3 ордендини 9 медалди нур гузвай Мевлид сагъ-саламатдиз хтанай. Дяве куътягъ хъайила, миграгъвийри Вегърен тлуал Гъалибвилдин сувар-шадвилдин зурба межлис къурмишнай. Амма гзаф дидейринни бубайрин, сусаринни вахарин вилерал накъвар алай: хуъруыз элкъвена 124 жегъил хтанвачир-абуру диде –Ватан патал чпин чанар къурбанднавай. Гъалибвал къазанмишна, хтай аскеррин, офицеррин, командиррин хуруйрал шудралди орденрини медалри нурар гузвай.

Женгерин наградаирин иесяр: Мегъамед Саидовни Жамал Саркаров, Келбихан Келбихановни Несредин Балакшиев, Гъамид Ибрагъимовни Гъажи Исаков ва

масабур хуъруънвийр, къагъриманар хъиз, къаршиламишна. Абурун арада набуд хъанвай, амма такабурлу аскерарни авай: Адилев Искендарни Яралиев Гъуъмет, Жумартов Байрамни Рамазанов Хелил, Демиров Демир ва масабур. Гъилер ва кIвачер кумачир къегъалар акурла, инсанри дяве гъихътин мусибат ятIа, мадни мукъувай гъиссна.

Миграгъвийри тIвар машгъур авур аскеррин жергеда агъадихъ галай къагъриманри лайхлу чка къазва:

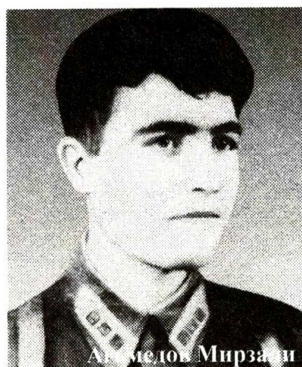
Саидов Мегъамеда 1942-1946-йисара дяведин женгера иштиракна. Белоруссиядин 3-фронтдин 2-стрелковый батальондин замполит хъана. Капитандин дережадив агакъна. Къуд ордендин (Ватандин ЧIехи дяведин къвед лагъай дережадин) къве орден ва 8 медалдин иеси тир. Фронтдай хтайла М. Саидова Докъузпара районда ва хайи хуъре са жерге жавабдар къуллугъар авуна.

Саркаров Жамала 1941-1945-йисара дяведа иштиракна. Медицинадин подполковниквилдин дережадив агакъна. Ам 4 ордендикъве «Яру гъетрез», «Ватандин ЧIехи дяведин къвед лагъай дережадин» къве ордендиз ва 7 медалдиз лайхлу хъана.

Ватандин ЧIехи дяведа советрин халкъар фашистрин Германиядин винел гъалиб хъунин гъуърметдай 1945-йисуз Миграгърин гамарин артелдин устадри И.В. Сталинан шикил авай гуъзел халича хтана. И жавабдар тапшуругъ тIвар-ван авай халичачийри: Исаковъа Зерифади, Исаковъа Тубуди, Незерова Эркиди, Салигъова Пакизади ва Хидирова Айниседи тамамарна...

Шагъбала ШАГЪБАЛАЕВ

Ст. лейт. Мискискар хуър.

**Рейхстагдал Пайдах хгажайбурун
жергейра хъана. Каракуьре хуьр.**

Амирагьмедов Эмирсултан
Усугьчай хуър.

Гъалибвилик къалажухвийри кутур пай

Ватандин Чіехи йисара
Докъузпара райондин Къалажух
хуьрий фронтдиз 138
жегил фена. Абурун
жергеда коммунистар ва
комсомолар авай.
Къалажухвийри
игитвилелди ва
жуьрэтлу яз цун
гьалкъада гьатай
Ленинград шегьерда,
Москвада,
Сталинградда,
Севостополда, Кавказ
хуьдай женгера,
Европадин халкъар азад хьийндай
ягьуна иштиракна.

Кылажухвийрин аралай
ротарийн, взводчин кылде хыйн
командирини аkyatна. Капитан
Агъабалаев Султангамид,
старший лейтенант, политрук
Жаватов Пирим, старший
лейтенант, кавалерист Примов
Жанлат, лейтенант Шамилов Азай,
капитан Седрединов Филиадн,
капитан Селимов Челеби, старший
лейтенант Сардаров Шихбуба,
лейтенант Амиралиев Али ва
масабур. Дяведин фронтира
гвардиядин лейтенант Али
Недиралиевича танкунин командир

яз, Волховский, Кефердинни
РагъэкъечІдай патан.

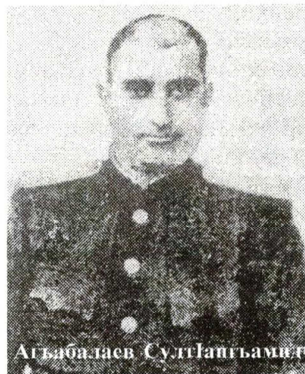
Прибалтикадин, Ленинграддин
фронтра кьати ягъунра иштиракна.
Пудра хирер хъана, Латвия азад
хъийидайла адан танк кана, япара
ван гъатна.

Дяведин лайхлувилерай, кьалурай кьегьалвилерай А. Ампирагьес Ватанди Чехи дяведин кьвед лагьай дераджин орлендиз ва са шумуд медалдиз лайхлу хьана. Дяведилай гуьгьуьнин ийсара Кьалажухрин мектебде сифтегьан классрин муаллим яз кьвалахна. Старший лейтенант Примов Жанлат Жаватович 11- гвардейский атлуйрин взводнин командир тир. Ала Румыния. Венгрия азал

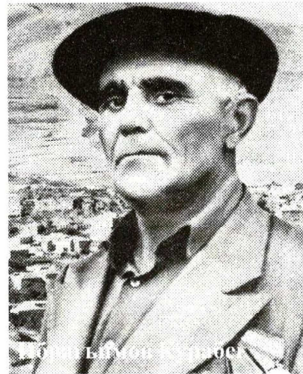
хыйидай ягъунра иштиракна.
Командирдин женгинин
лайхлувилер кве «Яру
гъе» орденралди.
Ватандин члехи дяведин I-
дережадин ордендалди
ва муъжуд медалини
кьейлна. Дяведилай
гуьгъуьнин йисара
Докъузпара ва
Меъгарамахуьрун
районра тербиядин ва
къенепатан къуллугъдин
органра жавабдар
везифяр тамамарна.

Чехи гялибвал
къазанмишуник Абулгъалимов
Абулгъалиман, Агъасиев
Жумартан, Папшаев Мителефан,
Сардаров Шихбубадин ва шудралди
маса къалажухвийрин пайни ква.
Ватандин гялибвал
къазанмишунин зурба имтигъанда
63 аскерди чпин жегъил чанар
къурбандна. Абурун Тiварар
гъаминалугъ яз чи риклера амукъда.

Шагьбала ШАГЪБАЛАЕВ

Капитан, Къалажух хуър.

Къве дяведин иштиракчи,
Каракуьре хуър.

Лейт. Каракуьре хуър.

Гъалибвилик – Миграгъ-Къазмайрин пай

Ватандин Чехи дяведин шай Миграгъ-Къазмайрин гъар са квалит аватна. Ватан хуьз инай 86 къегъал фена. Бязи квалерай фронтдиз яш тамам хъанвай вири итимар фена: Байбутоврин хизандай къве кас-Улубегни Мустафа, Загыроврин хизандай пуд кас-Шивлет, Несредин ва Аладин, Экпероврин хизандай къуд кас-Умар, Балабег, Усман, Агъабег...

Дяведин йисара Миграгъ-Къазмайрин жемьти: къужайри, дигегълийри ва чиг жегъилри фронтдин далу пата галатун тийижи зегъмет члугуна-фронтдиз магъсул, як, члем, чими парталар ракъурна. 1942-йисуз са десте рушарни сусар: Жумартова Хатужа, Ибрагъимова Гъеже,

Камалова Аблат, Керимханова Зерлишан, Къадирова Умунисе, Къенберова Минлей ва масабур душмандин аксина сенгерар къаз Чирюрт станциядал фена. Абур «Кавказ хуьнай» ва «1941-1945-йисарин Чехи дяведа дирибашдаказ зегъмет члугунай» медалриз лайихлу хъана. («Лезги газет»), 1994-йисан 16-декабрь Дяве куьтягъ хъайила, Миграгъ-Къазмайрин аскеррин са пай, 42 кас, элкъвена хтанач.

Гъалибвал къазнишна, хурудал орденар ва медалар алаз хтайбурун арада Агъаларов Мирзабегни Аликулиев Нажмудин, Бекеров Мевлидни Гъамзаев Эрзман, Жалалов Рамидинни Гуьлметов Зербали, Камалов Камални Мизеферов Бейдуллагъ ва

масабур авай. Хуьруьз дяведин набударни: гъил кумачир Эсетов Абдулмежид, кивач кумачир Мегъамедханов Хелеф, япара ван гъатнавай Талибов Миредин ва масабур хтана.

Ватан патал телеф хъайи къегъалриз хуьруьн мектебдин патав, 1968-йисуз гуьмбет эцигна. Лацу мармандин къванерал кизишверекъ янавай гъарфаралди ихтин гафар кхъенва: «1941-1945-йисара Ватандин Чехи дяведа къегъалвилелди кечмиш хъайи Миграгъ-Къазмайрин къагъриман рухвайриз гъамишалуьг баркалла!»

Шагъбала ШАГЪБАЛАЕВ

Чехи Гъалибвилик текивийри кутур пай

Ватандин Чехи дяведа къазанмишай зурба Гъалибвилик Докъузпара райондин Текийрин гъевчи хуьруьни лайихлу пай кутуна. Малум тир делилралди, и хуьруьн 34 агъалиди дяведин цаяра иштиракна. Абурукай 19 касдиз элкъвена хкведай къисмет хъанач, абуру чпин чанар Ватандин азадвални гъалибвал патал члугур женгериз къурбандна. Йис-сандавай

ветеранрин къадарни тлимил хъезва. А къизгъин женгера иштираккай гъар са аскердин твар къун ва абур гъамишалуьг яз риклера хуьн герека. Текийрин хуьрай дяведа иштираккайбурун жергеда Гуьлбала Агъашеринов, Къазанфер Агъаларов, Вейсел Агъаларов, Ризван Агъашеринов, Ибрагъим Абдиев, Алхас Азаев, Эмирсултан Алимуратов, Пирбудагъ Агъмедов,

Сулейман Азаев, Расул Бабаев, Расул Бабинов, Азиз Гъасанов, Мутагъир Гъасанов, Тагъир Гъасанов, Гъажикъаиб Гъасанов, Абдулвагъаб Исламов, Абдурагъман Исламов, Гъафур Магъсумов, Гъажимегъамед Магъмудов, Серкер Мингъажев, Мегъамед Меликов,

Сандагъмед Мусаев, Балали Мирземетов, Серкер Мирземетов, Къази Наврузов, Сефтер Наврузов, Ризабег Садиъов, Саидали Керимов, Шагмир Пирметов, Ярмет Пирметов, Ибрахалим Чигалиев, Жамалдин Чигалиев, Эфсел Эмирбеков ва Пирмет Юзбеков авай.

Тварар къунвайбур чпин женгинин гунарриз килигна жуьреба-жуьре медалриз, орденриз лайихлу хъана. Вирибуру къалурай дирибашвилерикай са макъалада ихтилат ийиз хуьн мумкин тушгъани, даяе къуьгъ жедалди къегъалвилелди иштиракайбурукай сад хъайи Серкер Мингъажевакай сал-къе гаф къейд ийиз кланзава. Делилрай аквазвайвал, текиви Серкер Субгъанович Мингъажева даяеда итгивилелди женг члугуна. Даяе

башламишдалди велик ада Ахсегъ райисполкомдин жавабдар секретарвиле къвалахна. Гуьгъуьллудаказ яракълу къушунрин жергейриз феи ада пехотный училищеда клелна, лейтенантвилин твар къачуна. Гуьгъуьнлай адаз Сталинграддин военный округдиз акъатдай къисмет хъана. Взовдин командир хъайи ада ротайринни батальонрин командирар ва заместителар гъазурдай курсарани клелна. Инани хъсан чирвилер къачур аскер 1942-йисуз Сталинград душмандин цукай хуьн патал Донской фронтдиз рекъе туна. Батальондин командирдин заместитель яз къизгъин женгера иштираккай Серкер Мингъажевал ноябрдин вацра хер хъана. Сагъламвал пайгардик ахкатайлани ада фронтира

командирдин заместитель ва батальондин командирни яз миллярихъ галаз къати ягъунра дурумлудаказ иштиракна. А члавуз ам майордин тварцлиз лайихлу хъанвай. Гуьгъуьнлай адал мадни хирер хъхъана. Дагъви аскерди къегъалвилелди Сталинград, Украина, Къафкъаз, Румыния, Польша, Чехословакия азал авунин ягъунра иштиракна. Женгера къалурай дирибашвилериз килигна ам шумудни са наградадалди къейда ва адаз Верховный Главный Командованидин тапшургуьдалди 19 сеферда чухсагъулдин чарар вахкана.

Гъалибвилек пай кутур гъар са аскердин твар тарихдин чинра мидаим яз амукъда.

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Чехи Гъалибвилек - аваданвийрин пай

Докъузпара райондик виликдай, вич тешкил хъайи члавалай 18 хуьр кваз хъанай. А хуьрерайни даяедин иштиракчияр, докъузпаравияр хъиз, къизгъин ягъунра хъана, гъалибвилек чпин лайихлу пай кутуна.

Авадан хуьр 1968-йисуз Дербент зулунин куьчлук чилерал бине кутуна. Ам Докъузпара, Ахсегъ, Агъул районрай атанвай

инсанри арадал гъана. Ватандин Чехи даяеда Гандаев Мегъамеда, Ибрагъимов Эмира, Фейзуллаев Гъамидулагъа, Шамхалов Исмихана, Уружев Габилла, Уружев Алимурата, Къурбанов Ражаба, Шабанов Ками-Рамазана, Хадалов Къурбана, Абасов Алисвета, Мегъамедов Жамала, Мамедов Жамалдина, Алимов Алина ва масабур иштиракна.

Мамедов Жамалдин Абдуллаевич женгинин лайихлувилерай «Яру гъед» орденлиз лайихлу хъана. Даяеда иштираккайбурун ва телеф хъайибурун тамам сиягъ туькьурна куьтягнавач.

Ш. ШАГЪБАЛАЕВ

Абур чи жергейра ама...

Куругълиев Пиругъли

Саванов Керим

Сархатов Сархат

Ватандин Чехи даяедин къизгъин цаярин имтигъанрай экъечина хейлин докъузпаравийри

ислягъ уьмуьрар давамар хъуьуна. Абурун жергеяр гъар юкьуз къери жезватгани, къегъал рухвайрин кар:

миллетбаз Германиядин, Гилеран

Агамов Межид

Тумарханов Тумархан

гелягькаррин чIарахар винел акъудур, дуьнья исягъвиллин царшел хкай къегалар къезвай несилри мидаим яз рикIера хуьда. ЧIехи Гъалибвилл пай кутурбурун гъакьиндай чи уьлкведи, Гъукуматди еке къайгъударвилер ийизва, абуроз вири жуьредин къезилвилер ийизва. Саргъатов Саргъат, Агамов Межид, Куругълиев Пиругъли (Къалажух), Савашев Керим (Усугъчай), Тумарханов Тумархан Айваз-оглы (Республика Азербайжан)

ислягъвиллин девирдани халкъдин хийирлу кардивай къерех хъанач. Абуру акъалтзавай несиридиз вири общественный мярекатра, мектебра ва хуьре чешнелу. Ватан кIан хъунин рекъай хийирлу ва метлеблугу тарсар гузва. Чпин уьмуьрдин чукарикай мисалар гъизва. Къуй Аллагъди абуроз яргъал уьмуьрар кечирмишдай сагъламвал гурай! Абур - чаз чешнедин шемер я...

Ш. ШАГЪБАЛАЕВ

Хуьруьг ТАГЫНР, Дагъустандин халкъдин шаир.

Эхирдиз тамаш

Иблисрин чIехиди, шейтанрин буба,
Секин эллер туна вири азаба,
Алахъна вун дуьнья ийиз харапIа,
Гитлер, зун ви вагъшивилиз тамашна,
Вуч жедатIа, килиг, эхир, яваш на.
Дуьньядавай кишлер вири кIватI(уна),
Абурухъ галаз гафар-чIалар сад(уна),
Европа саки вуна барбатI(уна),
Ягъиз, рекъиз, тавур са кар амач на,
Вуч жедатIа, килиг, эхир, яваш на.
Тух тежер аждагъан явун чилервай:
Къакъбудна эл магърумарна кIвалервай.
Эхиз жедатIа дерт туш им гъич гъуьлервай,
Халкъдив вичин кеспи ийиз тунач на,
Вуч жедатIа, килиг, эхир, яваш на.
Халкъдин вилиз гъич акунни дакIанди,
Дава техжер тIал къачурай ви чанди!
Гъахъна салаз дели-вагъши къабанди
Бустан чIурна, бегъер вири тарашна,
Вуч жедатIа, килиг, эхир, яваш на.
Гъулдан хътин рикIер авай къудратлу,
Ватандин азиз рухвар гъайбатлу,
Уьмуьрда кIаник акат тавур далу
Красный Армидиз фикир ганач на.
Вуч жедатIа, килиг, эхир, яваш на.

«ГОЛОС ЭРЕНЛАРА»

2001-йисан
ноябрдизай акъатзава

Тешиклайди:
Докъузпара райондин
администрация,
Дагъустан Республика

Учредитель:
Администрация Докузпаринского
района, Республика Дагестан

Къилин редактор:
Э.А.ГЪАЖИБЕКОВ

Жавабдар секретарь:
А.Э. ЭМИРСУЛТАНОВ

Хусуи корреспондентар:
Ш.О. ШАГЪБАЛАЕВ
К.Н.ФЕРЗАЛИЕВ
В.С.АГЪАМУРАДОВ

Верстка авурди
А.Э. ЭМИРСУЛТАНОВ

Чандиз вахкай вахт: 14:00

Чанзавай вахт - 17:00

Тираже 1200

Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахъун мумкин я. Макъалайрин делирин дуьзвиллин патахъай жаваб авторри чни гуда. Макъалайриз рецензия гузвач ва абур элкьвена вахкузвач. Мадни, чпин макъалайра дегисвилер тунал, къилер дегисарунал рази тушир мухбиривай чна абур редакциядиз ракъур тавун тIалабзава.

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере связи,
информационных технологий и
массовых коммуникаций по
Республике Дагестан

Регистрационный
номер ПИ №ТУ5 - 00256
от 14 июня 2013 г.

Редакциядин,
издательстводин ва
типографиядин адрес:

368750, Докъузпара
район, Усугъчай хуьр,
тел.8 (8269) 22-345
e-mail: erenlar2001@mail.ru